

Ἐνεσώς	{	ἀόριστος παρατατικός, Γράφω τέλειος, Γέγραφα
Παρελθών	{	ἀόριστος, Ἐγραφα παρατατικός, Ἐγραφα τέλειος, Εἶχα γράψαι
Μέλλω	{	ἀόριστος, Θέλω γράψαι παρατατικός, Θέλω γράψαι τέλειος, Γεγραφώς ἔσομαι.

ΞΑ'. Εἰς τὸν παρελθόντα ἐμποροῦμεν νὰ θεωρήσωμεν προσέτι καὶ ἄλλον μελλοντικὴν δύναμιν ἔχοντα ὡς πρὸς τὸ παρελθόν· οἶον, "Ὅταν ἦλθε εἰς τοῦ οἴκου μου, ἔμελλα νὰ γράψω τὴν ἐπιστολήν· ἀλλὰ καὶ τοῦτον καὶ ἄλλας διαφοροὺς τῶν χρόνων παραλλαγὰς, καὶ τὰς αὐτῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀπὸ τὸ ἐνεσώς ἀποσάσεις, καὶ τὰς ἄλλας ἐνδεχομένας πρὸς ἀλλήλους σχέσεις οὔτ' ἡμεῖς ἐκφράζομεν οὔτ' ἀπὸ τὰς ἄλλας γλώσσας καμμία ὅλας. Νὰ εἶπω μὲ ἓνα λόγον, Ἡάνεν πρόγμα δὲ εἶναι τόσον ἄστατον, ὅσον ἢ πληθὺς τῶν χρόνων παραβαλλομένων πρὸς ἀλλήλους εἰς διαφοροὺς γλώσσας.

ΞΒ'. Εἶναι δὲ καὶ χρόνοι τινες, οἳ ὅποιοι οὔτε τὸ παρὸν ἐμφαίγουν οὔτε τὸ παρελθόν οὔτε τὸ μέλλον, ἀλλὰ τὸ πάντοτε. Τοὺς δὲ τοιοῦτους γενικοὺς χρόνους αἱ γλώσσαι δὲν δύνανται νὰ σημάνωσι διὰ χωριστοῦ τύπου, ἀλλὰ τοὺς ἐκφέρουσιν ἢ δι' ἐνεσῶτος, ἢ διὰ παρελθόντος ἀορίστου· οἶον, εἰς τὴν παλαιὰν γλώσσαν, Ἡλοῦτος κακίας μᾶλλον ἢ καλοκόγαθίας ἐσιν ὑπηρετής· ἐδῶ τὸ ἐς εἰ δὲν φανερῶναι πᾶ παρὸν, ἀλλὰ τὸ πάντοτε· καὶ, Ἡ τρυφή εὐλαφε τοὺς φίλους αὐτῆς· ἀντί ταῦ, πάντοτε βλάττει.

Ε.Υ.Δ. της Κ.τ.Π.
 ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

πει· καὶ, Οἱ δουριζόμενοι ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τόκοις, μικρὸν εἰπορήσαντες χρόνον, ὕστερον καὶ τῶν ἀρχαίων ἀπέστησαν καὶ, εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν, Πίνω τὸν οἶνον, Τρώγω τὰ ὀψάρια δὲν σημαίνουσι τὸ παρὸν, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν ἔχω πάντοτε κλίσει εἰς τὸ νὰ πίνω οἶνον καὶ νὰ τρώγω ὀψάρια.

ΕΓ'. Πρὸς τὴν δὲ νὰ ἀπολογίσωμεν, ὅτι αἰτροπαὶ αὗται, αἰτινὲς κατὰ χρεσικώτερον λέγονται χρόναι ὡς τὴν διαφορὰν τῶν χρόνων διακρίνουσες, ὅτι εἶναι οὐσιαστικῶς ἐγκυραγμέναι εἰς τὸ ῥῆμα· τὸ ῥῆμα ἠδύνατο νὰ μένη ἀμετάβλητον καὶ αἰ κατὰ χρόνον περιστάσεις νὰ σημαίνωνται διὰ προσθήκης μερῶν τινῶν. Πολλαὶ γλῶσσαι ἔχουσιν ἀμετάβλητον τὸ ῥῆμα, ὡς παρατηρεῖ ὁ πολὺγλωσσος Σάκιος (Γραμμ. Γενικ. ἐκθ. τρίτη, Σελ. 131).

Σημείωσις. Ταῦτα μὲν ἐθεωρήσαμεν ἐπιγραμματικώτερον περὶ τῶν τοῦ ῥήματος χρόνων· τὴν δὲ τούτων ἐφαρμογὴν εἰς τὴν γλῶσσαν εἴτε παλαιὰν εἴτε νεωτέραν ἔχει χρόνος νὰ ἀνερευνηθῆ ἢ μερικωτέρᾳ γραμματικῇ, καὶ ἐν ταυτῷ νὰ ἐξηγηθῆ τὴν ἐκ τῆς συνηθείας παρακολουθοῦσαν εἰς τούτους κατὰχρησιν· δίδει δὲ κάποιαν ἐξέλιξιν τῶν λεγομένων ἐπιπολαιώτερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Γραμματικὴν ὁ Βουτράννος (βλέπε τὴν ταύτης μετάφρασιν τοῦ Στ. Οἰκονόμου, Σελ. 132, καὶ σελ. 428—434.)

ΕΔ'. ΕΓΚΛΙΣΙΣ. Κλίνεται δὲ τὸ ῥῆμα καὶ ὡς ἐκ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον ὑποδίδεται ἢ τὸ κατηγορούμενον εἰς τὸ ὑποκείμενον· ἀποδίδεται δὲ ἢ βεβαίως ἢ ἀεθέβαιως· καὶ ἐκ τούτου προέρχονται τρόποι τῆς κατηγορίας οἱ ἑφεξῆς· α') ὁ βεβαίος καὶ ἀποφαντικός· β') ὁ προστοκτικός· γ') ὁ ὑποθετικός· δ') ὁ ἐυνητικός· ε') ὁ εὐκτικός· ς') ὁ ἀκαρέμφατος· ζ') ὁ μετοχικός. Ἡ δὲ κατὰ

τους τρόπους ταύτους γινομένη κλίσις τοῦ ῥήματος ὀνομά-
ζεται ἀπὸ τούς γραμματικούς Ἑγκλίσεις.

ΞΚ'. Ὁ μὲν βέβαιος τρόπος τῆς κατηγορίας ἐκφρά-
ζεται διὰ τῆς ἔγκλισεως, ἣτις ὀνομάζεται ἀποφαντι-
κὴ καὶ ὀριστικὴ. Εἶναι προσδιωρισμένος καὶ ἀσφαλῆς,
οὐδ' ὑπόκειται εἰς καμμίαν ἀμφιβολίαν ἢ περίσασιν ἄλλην
παρεκτὸς τῆς κατὰ χρόνον· οἶον, γράφω, ἔγραφα, θέλω
γράψειν· ὁ δὲ ἀβέβαιος παρισάνεται διὰ μιᾶς τινος ἐκ τῶν
ἑφεξῆς.

ΞΣ'. Προσακτικὴ ἔγκλισις εἶναι, διὰ τῆς
ὁποίας φανερόνομεν τὴν θέλησίν μας εἰς ἄλλο ὑποκείμενον
διὰ τῆς ἐκτελέσεως· οἶον, Φέρε ὕδωρ· ἕξ ὑπάγη ὁ ὑπη-
ρέτης. Ἢ εἰς τὸ τρίτον πρόσωπον γινομένη προσαγὴ μετα-
δίδεται ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τὸ πρῶτον διὰ δευτέρου. Προσά-
ζομεν δὲ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς πολλάκις διὰ τῆς ἐκτελέσεως
τὰ κριθέντα χρήσιμα ἢ ἀναγκαῖα· οἶον, ἄς ὑπάγωμεν ἢ
ἀκούσωμεν τὰ μαθήματα· ἄς προσπαθήσωμεν τῆς ἐκδιώξω-
μεν τὴν ἀμαθίαν κτλ.

ΞΖ'. Ὑποτακτικὴ ἔγκλισις εἶναι, διὰ τῆς ὁποίας
ἡ κατηγορία ὑποτάσσεται εἰς ἡγούμενα τινα, χωρὶς τῶν ὀ-
ποιῶν δὲν δύναται τῆς συσταθῆ κατ' ἑαυτήν· εἶναι δὲ ἢ ὑ-
ποθετικὴ ἢ τελικὴ ἢ ἀφηγηματικὴ. Τῆς πρώ-
της παράδειγμα εἶναι. Τὴν ἥς φιλομαθῆς, ἔση καὶ πολυ-
μαθῆς· ἐδῶ ἢ ὑπόθεσις εἶναι εἰς τὸ ἡγούμενον, ὅπου καὶ
ἡ ἔγκλισις ὀνομάζεται ὑποθετικὴ· κυρίως ὅμως εἰπεῖν ἢ
ὑποθετικὴ κλίσις εἶναι εἰς τὸ ἐπόμενον. Τῆς δευτέρας· Ὁ-
κονόμησε τὴν περιουσίαν του, διὰ τῆς εἰς τὸ ἐξῆς ἀκό-
πως· ὅπου τὸ ἐπόμενον εἶναι σκοπὸς καὶ τέλος τοῦ ἡγούμε-

μένου. Τῆς τρίτης· ἔπειτα, ὅτι ἦλθεν ὁ βασιλεὺς· καὶ πολλοὶ σοχάζονται, ὅτι θελεῖ γενῆν εὐθηνία.

Σημείωσις. Ἐγκλισίς διαίτερα οὔτε τῆς τελικῆς οὔτε τῆς ἀφηγηματικῆς εὐρίσκεται εἰς τὴν γλῶσσαν μας· ἀλλὰ τὴν μὲν τελικὴν, προσηκουμένων τῶν ἰδίων τῆς τελικῶν μερῶν, ἀναπληροῦσθαι μὲν παλαιὰ γλῶσσα καὶ ποτὲ μὲν διὰ τῆς ὑποτακτικῆς, καὶ ποτὲ δὲ διὰ τῆς εὐκτικῆς· τὴν δὲ ἀφηγηματικὴν ἢ ἀπὸ τῆν μερικὴν γραμματικὴν ἐπιγινώσκουσα χρῆσις· ἢ δὲ συνειθισμένη, πάντοτε διὰ τῆς ὑποτακτικῆς· τὴν δὲ ἀφηγηματικὴν, ἢ μὲν διὰ τῆς εὐκτικῆς, ἢ δὲ οὐκ τῆς εὐκτικῆς.

ΞΗ'. Ἐυκτικὴ ἔγκλισις εἶναι, διὰ τῆς ὁποίας εὐχόμενα ἢ ἀποδοῦν κατηγορούμενόν τι εἰς τι ὑποκείμενον, ἢ ἢ ἀπορακρυνθῆναι ἀπ' αὐτοῦ· εἰς τὴν παλαιάν ἡμῶν γλῶσσαν ἐξέφραζετο ἢ εὐχή διὰ χωριστοῦ τύπου· οἶον, Ἰμῶν μὲν θεοὶ θεοῖεν κτλ. εἰς δὲ τὴν νεωτέραν ἐλφέρεται μὲ τὸ εὐκτικόν ἄμποτε καὶ μὲ τὴν ὑποτακτικὴν ἔγκλισιν, οἶον, Ἄμποτε νὰ σὰς δώσωσιν οἱ θεοὶ.

ΞΘ'. Δυνητικὴ ἔγκλισις εἶναι, διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται ἐνδεχομένως καὶ δυνατῶς ἢ τοῦ κατηγορούμενου μὲ τὸ ὑποκείμενον σχέσις. Εἰς τὴν παλαιάν γλῶσσαν διατυπώνετο μὲ τὴν εὐκτικὴν καὶ μὲ τὰ δυνητικὰ λεγόμενα μέρια, καὶ ἢ χρῆσις τῆς ἦτο πολυειδῆς, καὶ πολλοῦ ἐμβάλλει εἰς ἀπορίαν τοῦ ἀναγνώστη (βλέπε Βουτμ. Γραμμ. μετὰφ. Στεφάνου Οἰκονόμου, Σελ. 435—440)· ἡμεῖς δὲ εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἐκφραζόμεθα συνήθως· Ἐνδέχεται νὰ γείνη, Ἐμπορεῖ νὰ συμῶ, κτλ.

Ο'. Ἡ ἀπαρέμφατος ἔγκλισις κλίνεται μόνου κατὰ χρόνον, κατὰ δὲ τᾶλλα εἶναι ἄκλιτος. Σημαίνει, δὲ τὴν διάθεσιν αὐτὴν τοῦ ῥήματος, ἢ τὴν πραγματικὴν αὐτῆς.

τοῦ σημασιαν· οἴου, Λέγειν, διανοεῖσθαι, περιπατεῖν· Θεωροῦσι δὲ οἱ γραμματικοὶ τὸ ἀπαρέμψατον ὡς ἀρχὴν καὶ ρίζαν ὄλων τῶν ἄλλων ἔγκλισεων. Λαμβάνεται δὲ εἰς τὸν λόγον ἢ ὀνοματικῶς, ἢ ὡς περιέχου δύναμις νῦν μὲν τὴν τελικὴν, νῦν δὲ τὴν ἀφηγηματικὴν, κάποτε δὲ καὶ τὴν δυνητικὴν ἔγκλισιν, ὡς γίνεται φανερὸν ἀπὸ τῆν μερικωτέραν γραμματικὴν.

ΟΔ'. Ἡ μεταχικὴ ἔγκλισις συναρπαρτίζει μέρος λόγου ἄλλο, περὶ τοῦ ὁποῦ θέλομεν ἠμιλήσειν τὰ δεόμετα εἰς τὸ ἐφεξῆς κεφάλαιον.

ΟΒ'. Πολλὰ ἐγγλῶσαι μεταχειρίζονται ῥήματα τινα βοηθητικὰ λεγόμενα, διὰ τῶν ὁποίων ἀναπληροῦσιν ἢ χρόνους, ἢ διαθέσεις, ἢ ἔγκλισεις, ἢ περιφρασικώτερον ἐρμηνεύουσιν ἔννοιάν τινα. Τὰ γνωριμώτατα καὶ συνηθέστατα βοηθητικὰ ῥήματα τῆς ἠμιλουμένης ἡμῶν γλώσσης εἶναι τὰ Θέλω καὶ τὸ Ἔχω· καὶ διὰ μὲν τοῦ θέλω σχηματίζομεν τὸν μέλλοντα χρόνον· διὰ δὲ τοῦ ἔχω τὸν ὑπερσυντελικόν (Ξ').

Σημειώσεις. Τίνα δὲ τῶν ῥημάτων εἶναι πρωτότυπα καὶ τίνα παράγωγα, ἢ ἀπλά καὶ σύνθετα, καί τινον ἄλλας ὀνομασίας, οἷον τὰ μιμητικὰ, τὰ θαυμαστικὰ, τὰ ἐφειτικὰ κτλ. κρίνομεν ἔργον τῆς ἰδιαιτέρας γραμματικῆς καὶ τὰ ἀνθρευνῆ, καὶ ν' ἀποδίδῃ τοῖς περὶ τούτων προπήκοντας κανόνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ.

Περὶ Μετοχῆς.

ΟΓ'.

Μετοχὴ εἶναι λόγου μέρος, τὸ ὁποῖον ἐπιθετικῶς προσλαμβάνεται ὁ οὐσιαστικὸς ὄρος φαίνεται ἐνεργεῖν ἢ πάσχον μεταχρόνου. Τὴν ἐνέργειαν ἢ τὸ πάθος, ἢ ἀπλῶς τὴν διάθεσιν μεταλαμβάνει ἡ μετοχὴ ἀπὸ ῥήματος, ἐκ τοῦ ὁποῖου παράγεται· κατὰ δὲ τὸν ἐπιθετικὸν σχηματισμὸν μεμεῖται τὰ ἐπιθετικὰ ὀνόματα. Διὰ τοῦτο εἶπαν οἱ γραμματικοὶ, ὅτι ἡ μετοχὴ μετέχει τῆς ιδιότητος τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος. Ἐμπόρεϊ δὲ νὰ θεωρηθῇ ὡς τρόποςτις ἢ ἔγκλισις τοῦ ῥήματος (ΞΔ').

ΟΔ'. Θεωρουμένη μὲν ὡς ὄνομα ἡ μετοχὴ ὑπόκειται εἰς τὴν τοῦ γένους καὶ ὀρθοῦ καὶ πτώσεως κλίσιν· ἐκλαμβάνουμένη δὲ ὡς τρόπος ῥήματος ἀκολουθεῖ τὴν κατὰ χρόνον κλίσιν, καὶ διάθεσιν τὴν αὐτήν, τὴν ὁποῖαν ἔχει τὸ ῥήμα, ἐκ τοῦ ὁποῖου παράγεται· οἷον, Ὁ ἀγαπῶν, ἢ ἀγαπῶσα· ὁ ἀγαπιόμενος, ἢ ἀγαπιόμενη κτλ.

ΟΕ'. Μετὰ τὰς μετοχὰς πρέπει νὰ συγκαταριθμήσωμεν καὶ τὰ λεγόμενα ῥηματικὰ ἐπίθετα, ἐκτὸς ὅτι ταῦτα μένουσιν ἄκλιτα μὲν κατὰ χρόνον, κατὰ δὲ διάθεσιν εἶναι ἢ ἐνεργητικὰ ἢ παθητικά· παράγονται δὲ ἀπὸ τῶν παθητικῶν ῥημάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Τούτων καταλήξεις ἀνεπηρέστεραι εἶναι τρεῖς ἡς, ος, εος· ἡ πρώτη τῶν ἐνεργητικῶν· οἶον, ποιητῆς, ῥάπτῃς· ἡ δευτέρα τῶν παθη-

τικῶν· οἶον, ποιητῆς, ὑφαντός· ἡ δὲ τρίτη χαρακτηρεῖται
 ὀνόματα, τὰ ὅποια ὀνομάζει μὲν ἡ μερική γραμματικὴ τῆς
 ἑλληνικῆς γλώσσης· ὁ δὲ τεκὰ ἀναλύονται δὲ εἰς ἀπαρσμη-
 φάτου καὶ ἀπροσώπου ῥήματος τοῦ δεῖ· οἶον, ἀναγνω-
 σέας, ἤγουν δεῖ ἀναγνωσθῆναι, ἀναγνωσέα, δεῖ ἀναγνω-
 σθῆναι· ἀναγνωσέου, δεῖ ἀναγνώσει.

Σημείωσις. Ἐνεργητικὰ τινὰ ὀνόματα σχηματίζονται εἰς εὖς·
 οἶον, γραφεύς, χαλκεύς, κναφεύς, βιαφεύς κτλ. τὰ ὅποια παρά-
 γονται ἀπὸ τῶν ἐνεργητικῶν ῥημάτων· ἀλλὰ περὶ τούτων αἰ φροντί-
 σθητιν ἐξηγήσιν ἡ μερική γραμματικὴ· ἐκεῖνο δὲ πρέπει νὰ ση-
 μειώσωμεν, ὅτι τὰ ὁθετικά ὀνόματα μόνη ἴσως ἡ πραγονικήμας
 γλώσσα γυιρίζει· διὰ τοῦτο μηδ' ἦτο κυρίως ἴδιον τῆς καθολικῆς
 γραμματικῆς νὰ τὰ ἐνθυμηθῇ· ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς Ἑλληνας γράφον-
 ται τὰ σχεδιάσματα ταῦτα, δὲν εἶναι πολὺ ἀξιοκατάκριτον, ἂν
 ἀπὸ τῶν καθόλου καταβάνοιμεν συχνάκις εἰς τὰ μερικώτερα. Τοιοῦ-
 του δὲ τινος εἶδους ῥηματικὰ ὀνόματα εἶναι εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων
 γλώσσαν τὰ λεγόμενα Geruntia καὶ Supina.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ Ἐπιρρήματος.

05.

Τὸ ἔργον τοῦ ἐπιρρήματος φαίνεται τότε ἀναγκαῖον, ὅ-
 ταν τὸ ἐπίθετον καὶ τὸ ῥῆμα καὶ ἡ μετοχὴ δὲν δειχθῶσι
 ἰκανὰ μα σημαίνωσιν, ὅσον ἐνδέχεται ἀκριβῶς, τὴν τοῦ
 ὑποκειμένου πρὸς τὸ κατηγορούμενον σχέσιν· διότι τὸ ἐ-
 πὶρρῆμα ἐξηγεῖ πλέον προαδιορισμένα καὶ τροπολογεῖ πλη-

σιέσρα τῆν τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον, οὐ
 κέλευσιν ἢ ὑλλοτρίωσιν· γίνεται ἐπαισθητῶς ἄλλοίαι· ἢ κα-
 τηγορία διὰ τοῦ ἐπιρρήματος, χωρὶς τοῦ ὁποῖου ἠθέλαμεν
 συλλάβειν διαφορετικὴν ἔννοιαν ἀπὸ μόνου τὸ ῥῆμα· διότι
 ἄλλο εἶναι νὰ εἴπῃς, φέβ' εἰπεῖν, ζῶ, περιπατῶ, γράφω,
 ὁμιλῶ· καὶ ἄλλο νὰ ἐκθέσῃς τὰ αὐτὰ ῥήματα μετὰ προσ-
 θήκης ἐπιρρήματων· οἶον, ζῶ εὐθύμως, περιπατῶ βρα-
 δέως, γράφω ταχέως, ὁμιλῶ ἡσυχως.

ΟΖ'. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τοῦ ἐπιρρήματος τὸ μὲν ὑποκεί-
 μενον μεταβολὴν δέν πάσχει καμμίαν· μόνου δὲ τὰ κατη-
 γόρημα τροπολογεῖται· διὰ τοῦτο ἡ φύσις τοῦ ἀπαιτεῖ νὰ
 λέγεται ἐπένυ τοῦ κατηγορήματος, εἴτε ἐπιθέτου ἢ θελευ
 εἶσθαι τοῦτο (ΚΙΖ') εἴτε ῥῆμα· οἶον, 'Ο Σωκράτης φιλο-
 σοφεί ὀρθῶς· ὁ Σωκράτης εἶναι λίαν ἰσθαβὴς' καὶ ἔπειδὴ
 πᾶν ἐπιρρήμα εἶναι μόριόν τι προσδιοριστικὸν τῆς τοῦ ῥήμα-
 τος διαθέσεως, ἢ τῆς τοῦ ἐπιθέτου σημασίας· διὰ τοῦτο
 εἶναι ἄλλοιον καθ' ὅλας τὰς κλίσεις καὶ τοῦ ἀνόματος καὶ
 τοῦ ῥήματος.

ΟΙΙ'. Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐπιρρήματα δέν παραλαμβάνου-
 νται πάντοτε εἰς τὸν λόγον, ἀλλὰ κάποτε μὲν τὸ μεταχει-
 ριζόμεθα, κάποτε δὲ τὰ παραιτοῦμεν, κατὰ τὴν χρείαν·
 φανερὸν εἶναι, ὅτι ἐκφέρουσαι συμβεβηκός τι τοῦ εἰς τὸ ὑπο-
 κείμενον κατηγορήματος. Ἐμποροῦν λοιπὸν τὰ εἶδη τοῦ ἐ-
 πιρρήματος νὰ ληφθῶσιν ὀπό τὰ γένη τοῦ συμβεβηκότητος
 (Λογικ. ΟΙΕ'. κτλ.). Ἀφίνοντες λοιπὸν ἀπὸ τῶν δέκα Ἀ-
 ριστοτελικῶν κατηγορίων τὴν οἰσίαν καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πά-
 σχειν καὶ τὸ ἔχειν καὶ τὸ κεῖσθαι, ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι
 πρόδηλον ὅτι ἐπιρρήματα δέν δύνανται νὰ προέλθωσιν, ἐν-
 ριστοτελεῖν πᾶν ἐπιρρήματος εἶδος ἀντισηχοῖν ἐξ ἀνάγκης εἰς

μίαν ἀπὸ τὰς πέντε ταύτας κατηγορίας· Ποτέ, Ποῦ, Ποιότητα, Ποσότητα, Πρὸς τι.

Α'. Ποτέ· Τὰ λεγόμενα χρονικὰ ἐπιρρήματα· οἶον, χθές, νῦν, αὔριον, τότε, πάντατε.

Β'. Ποῦ· Τὰ τοπικά· οἶον, ἔνω, κάτω, ἐνταῦθα, ἐκεῖ.

Γ'. Ποσότητα· Ἐδῶ ἀνίγονται· α) Τὰ τροπικά οἶον, καλῶς, κακῶς, ἠδύως, ἀηδύως· β) τὰ ἑθνικά· οἶον, Ἑλληνισί, Ῥωμαῖσι, Ἑβραῖσι· γ) τὰ ὁμοιώσεως, οἶον ὁμοίως, ὡσαύτως, ἀπαραλλάκτως· δ) τὰ ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως (ἐπειδὴ μόνου ἐπὶ ποιότητος λέγονται) οἶον, λίαν, ἄγαν, πάνυ, σφόδρα, ἠρέμα, ἡσυγῆ· ε) τὰ εἰκασμοῦ, οἶον, ἴσως, τάχα· ς) τὰ βιαισμοῦ, οἶον, μόλις, μόγις.

Δ'. Ποσότητα· α) Τὰ κυρίως ποσότητος· οἶον, ἅπαξ, δύο, τρίς, πηκλάκις, ὀλιγόκις· β) τὰ διαιρέσεως· οἶον, διχῆ, τριχῆ, τετραχθῆ· γ) τὰ ἀθροίσεως· οἶον, ἅμα, ὁμοῦ, συλλήδδην, ἀθριον.

Ε'. Πρὸς τι· α) Τὰ συγκρίσεως κατὰ τόπον· οἶον, ἐγγύτερα, μακρῆτερα, ὑψηλότερα, χαμηλότερα· β) τὰ κατὰ χρόνον· οἶον, ἀρχῆτερα, ὑστερώτερα· γ) τὰ κατὰ ποιότητα· οἶον, μᾶλλον, ἥτον· δ) τὰ κατὰ ποσότητα· οἶον, πλέου, ἔλαττον· ε) τὰ κατὰ τρόπον· οἶον, καλῆτερα, χειρότερα· ε) τὰ ἀντιθέτως βαίνοντα ὑπερθετικά εἰς τὰ εἰρημένα ταῦτα συγκριτικά· οἶον, μάλιστα, ἐλάχισα, ἄριστα.

ΟΘ'. Εἶναι δὲ καὶ ἐπιρρήματα, τὰ ὅποια δὲν ἐπενεργουῦσιν εἰς τὸ κατηγορημα, ἀλλ' εἰς τὸν σύνδεσμον τῆς κατηγορίας. Τοιαῦτα εἶναι α) τὸ καταφατικὸν καὶ τὸ ἀποφατικόν· οἶον, Ναι, οὐ· β) τὰ βεβαιώσεως καὶ ἀρ-

νήσεως· οἶον, πάντως, ὄντως, ὀήκου· ἤ, οὐδαμῶς, οὐδὲν ὅλως, ἤκιστα.

Σημείωσις. Τὰ θαυμασμῶ· οἶον, φεῦ, βαθαί· καὶ τὰ σχετικισμοῦ· οἶον, οἷ, εἰς, εἰαί· καὶ τὸ κλητικὸν ὦ· καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐπιφωνήματα κυρίως ἐπιρρήματα δὲν εἶναι· ἀλλὰ μόρια τινὰ ἐξηγητικά· λύπη, χαρά, θαυμασμῶ, ἢ ὄλουτινος παθήματος· καὶ οἱ μὲν ἑσώπαιτοι τὰ ἀνάγουσιν εἰς μέρος ἴδιον λόγου λεγόμενον λατινιστὶ *inpletio* (Κ', Σημ.). Ἐμποροῦμεν δὲ ἡμεῖς εἰς τὴν μερικωτέραν μας γραμματικὴν νὰ τὰ ἀνάξωμεν εἰς ἓνα τόπον περιεκτικῶν ὄλων τούτων τῶν μορίων, τὰ ὅποια ὡς πολυειδῆ ἴσως κατὰ σημασίαν τὰ ὀνόμασαν οἱ πρὸ ἡμῶν παραπληρωματικά (Πρῶτ. Ἑλλην. βιβλιοθ. Κορμῆ, Ἄυτοσχ. Στοχασ. Σελ. νε').

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ Προθέσεως.

Γ.

Πρόθεσις εἶναι λόγου μέρος παραλαμβάνομενον εἰς τὸ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν σχέσιν τοῦ ὀνόματος πρὸς ἄλλο ὄνομα κοινωνουμένην διὰ μεσιτεύοντος ῥήματος (II'). Εἶναι δὲ ἄκλιτος καὶ κατὰ γένος καὶ κατοπτῶσιν καὶ κατ' ἀριθμόν.

IIA'. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν ἑκατὼ εἰρημένων (K5') σχέσεων τὴν κτητικὴν καὶ δοτικὴν καὶ αἰτιατικὴν εἰς τὴν παλαιὰν ἡμῶν γλῶσσαν ἐμφαίνουσιν αἱ πτώσεις· λείπεται ἄρα εἰς τὰς προθέσεις νὰ ἐξηγῶσι τὴν ληπτικὴν, ὀργανικὴν, τοπικὴν, χρονικὴν, καὶ αἰτιολογικὴν, καὶ τὰς ἐκ τῆς τούτων ὑποδιαίρεσεως προκυτούσας, καὶ πάσαν ἄλλην ἴσως, ἥτις ἐνδέχεται νὰ προθῆῃ εἰς ταύτας.

ΠΒ'. Τὴν λήπτικὴν σημαίνουσιν αἱ προθέσεις ὑπό, ἐκ· τὴν δὲ ὀργανικὴν, ἢ διὰ καὶ ἢ ἐν, καὶ ἢ συνηθισμένη μὲν. Τὴν δὲ τοπικὴν ἢ ἐν καὶ ἢ εἰς κοινότερον καὶ ἢ ἐν τὸς καὶ ἢ ἐκ τὸς κτλ. αἱ αὐταὶ δὲ σημαίνουσι καὶ τὴν χρονικὴν. Θεωροῦνται δὲ αἱ δύο αὐταὶ τριχῶς, καταστασι, κατὰ κίνησιν ἀφ' οὗ, καὶ κατὰ κίνησιν πρὸς ὄν· τὴν κατὰ κίνησιν ἀφ' οὗ καὶ τοπικῶς καὶ χρονικῶς σημαίνουσι ἢ ἀπὸ καὶ ἢ ἐκ· τὴν δὲ πρὸς ὄν, τοπικῶς ἢ πρὸς ἐπιέμφυχων, καὶ ἢ εἰς ἐπιέμφυχων· χρονικῶς δὲ ἢ ἕως, μέχρις εἰς. Τὴν δὲ αἰτιολογικὴν, εἴαν λάβωμεν πάλιν τριχῶς τὸ αἴτιον, ὡς ποιητικόν, ὡς ὑλικόν, ὡς τελικόν, ἢ μὲν ὑπό καὶ ἢ παρά τὸ φανερόνους ποιητικῶς· ἢ δὲ ἐκ καὶ ἀπὸ, ὑλικῶς· ἢ δὲ διὰ καὶ πρὸς καὶ εἰς, τελικῶς.

ΠΓ'. Ἡ δὲ σχέσις ἢ λεγομένη τοῦ ὁμοῦ ἀνάγεται ἢ εἰς τὴν τοπικὴν ἢ εἰς τὴν χρονικὴν· ὡσαύτως δὲ καὶ ἢ τοῦτου ἐναντία· σημαίνουσι δὲ ταύτας ἢ μετὰ, ἢ σὺν, ἢ ἄνευ, ἢ χωρὶς κτλ. Καθόλου δὲ νὰ εἶπω, πᾶν μόριον πρῶτιθέμενον ἔμπροσθεν ὀνόματος, καὶ μίαν τινα ἐκ τῶν εἰρημέκων σχέσεων φανερόνους εἶναι πρόθεσις.

ΠΔ'. Αἱ προθέσεις ἀναπληροῦνται καὶ τάπον ἐπιρρήματος εἰς τὴν ἑμετέραν γλῶσσαν· διότι αἱ εἰρημέκται (ΟΨ) ἀποφάνσεις, ζῶ εὐθύμως, περιπατῶ βραδέως, γράφω ταχέως, ὁμιλῶ ἡσυχῶς, ἔμποροῦν νὰ ἐκφρασθῶσιν ἐπίσης μετὰς ἐφεξῆς· ζῶ μὲ εὐθυμίαν, περιπατῶ μὲ ἀργοπαρίαν, γράφω μὲ ταχύτητα, ὁμιλῶ ἐν ἡσυχίᾳ κτλ.

ΠΕ'. Εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὁ ἀριθμὸς τῶν προθέσεων εἶναι ἀπροσδιόριστος, μ' ὅλον ὅτι οἱ γραμματικοὶ ἀπαριθμοῦσι μόνον δεκάοκτώ, συγκατατάξαντες πολ-

λας μὲ τὰ ἐπιρρήματα, ἴσως μὲν διότι πολλῶν ἀπ' αὐτὰς δὲν φαίνεται ἢ πρὸς τὸνομα σχέσις, ἴσως δὲ καὶ διότι πρῶται ἐπαμφοτερίζουσι νῦν μὲν ἐπιρρηματικῶς διαθέτουσαι τὴν κατηγορίαν, νῦν δὲ προθετικῶς παριστάνουσαι ὄνοματος πρὸς ὄνομα σχέσιν (βλέπε Βουτμ. Ἑλλην. Γραμ. Σελ. 468). Μὲ τῆν δὲ πτώσει συντασσόμενη πᾶσα μία σημαίνει τὴν σχέσιν, εἶναι ἔργον τῆς μερικῆς γραμματικῆς νὰ ἐρευνηθῆσθαι καὶ νὰ κανονίσθαι.

Π5. Αἱ προθέσεις γίνονται συγκρότητα καὶ μέρη συνθετικὰ πολλῶν μερῶν τοῦ λόγου, μάλιστα δὲ ὀνομάτων καὶ ῥημάτων· καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διατηροῦσι τὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν εἶχαν ὅταν προηγοῦντο ἀπὸ τὰ ὀνόματα. Πρέπει δὲ νὰ σημειώσωμεν ὅτι τὴν τοπικὴν σχέσιν πολλάκις εἰς τὴν παλαιάν γλῶσσαν σημαίνουσι τὰ ὀνόματα ἄχι μὲ πρόθεσιν, ἀλλὰ μετὰ τινος ἰδιαιτέρας κατὰ τὸ τέλος κλίσεως, τὴν ὁποίαν ἐμποροῦμεν νὰ ἐκλάδωμεν ὡς τοπικὴν πτῶσιν (ΚΙΓ, Σημ.)· οἶον, Ἀθήναζε, Ἀθήνησιν, Ἀθήνηθεν, καὶ Ἄλλοτε, ἄλλοθι, ἄλλοθεν· ἀντὶ τῶν, κίς Ἀθήνας, ἐν Ἀθήναις, ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ κίς ἄλλο, ἐν ἄλλῳ, ἀπ' ἄλλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ Συνδέσμου.

ΠΖ'.

Σύνδεσμος εἶναι λόγου μέρος, διὰ τοῦ ὁποίου συνδέονται πολλάκις προτάσεις πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἀποτελοῦνται

ὅλον τε περιεκτικὸν συλλογισμῶν, περιόδων, καὶ ὀλοκλήρων συνθέτων λόγων. Ἔτιναι λοιπὸν λογικῆς ἔνωσις τῶν ἀλληλοδιαδόχως προδαινοῦσῶν ἰδεῶν κατὰ τὴν χαρακτῆρα τῆς αὐτῶν καθολικότητος καὶ ὑπαλληλίας καὶ συναλληλίας ἐπαισθητῶς ἐκτιθεμένη διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου.

ΠΗ'. Διὰ τὰ καταλάβωμεν λοιπὸν ἀκριδῶς Που ἐμφιλοχωροῦσι τὰ τῶν συνδέσμων εἶδη· πρέπει νὰ ἐκθέσωμεν τὰ διάφορα εἶδη τῶν συνδεδεμένων προτάσεων ὑποθέτουτες γνωστὰς τὰς ἀπλᾶς, ἢ γυν τὰς ἐφραζομένας δι' ἐνὸς ὑποκειμένου καὶ δι' ἐνὸς κατηγορουμένου, καὶ μηδεμίαν ἐχούσας πρὸς ἄλλην πρότασιν σχέσιν· αἱ συνδεδεμέναι λοιπὸν αὐταὶ προτάσεις εἶναι σύμφωνοι, ἀντιφατικαί, κατ' ἐνδοσιν καὶ ἐναντίωσιν, διαζευκτικαί, αἰτιολογικαί, ὑποθετικαί, χρονικαί· λέγομεν δὲ πρῶτον περὶ τῶν τεσσάρων· καὶ ἔπειτα περὶ τῶν τριῶν.

ΠΘ'. Αἱ σύμφωνοι εἶναι ἢ συμπεπλεγμέναι ἢ ὁμοιωματικαί· καὶ τῶν μὲν πρώτων παραδείγματα εἶναι τὰ ἐφεξῆς· Ὁ φίλος ἔφαγε καὶ ἐχόρευσε· Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος εἶναι ἀπόστολοι· τῶν δὲ δευτέρων· Οἱ λόγοι μ' ἐφάνησαν ὡς μέλι γλυκεῖς. Καθὼς ἡ σελήνη δανείζεται τὸ φῶς τῆς ἀπὸ τῶν ἡλίου, οὕτω πολλοὶ οὐδαμινὰ λάμπουσι μεξίνας ἀρετάς. Τοιαύτη δὲ εἶναι καὶ ἡ ἀναλογικῆ· οἶον, Ὅσω μέγας εἶ, τοσοῦτω ταπεινοῦ σεαυτόν. Ἀντιφατικαὶ δὲ εἶναι ὅποια ἢ ἐφεξῆς. Πάντες μὲν ἐπαινοῦσι τὸν ἀγαθὸν ἐκεῖνον ἄνδρα, ὁ δὲ βάσκανος δὲν θέλει νὰ τὸν ἐπαινέσῃ. Ἢ δὲ κατ' ἐνδοσιν καὶ ἐναντίωσιν εἶναι ὡς ἡ ἐφεξῆς. Ἐ' ἦν με φάγῃς ἐπὶ ρίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω. Διαζευκτικὴ δὲ εἶναι ἡ ἐφεξῆς. Πρέπει νὰ εἶσαι ἢ μεθ' ἡμῶν ἢ καθ' ἡμῶν.

ΥΓ'. Ἐρχονται τῶρα αἱ τρεῖς ὑπόλοιποι, αἰτιολογική καὶ ὑποθετική, καὶ χρονική. Καὶ αἰτιολογική μὲν εἶναι ἡ σημαίνουσα ἢ τὸ ποιητικὸν αἷτιον· οἶον, Ἐπειδὴ ἠσθένησε, διὰ τοῦτο δὲν ἔταξείδωσεν· ἢ, Δὲν ἔταξείδωσεν, διότι ἠσθένησε· καὶ, Ἐπληρώθη τόσον καρφίως, ὥστε τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἀπέθανεν· ἢ τὸ τελικόν· οἶον, Ἐπρόκοψε, διὰ τὰ ὠφελήθη τὴν πατρίδα του. Ἡ δὲ ὑποθετική· οἶον, Ἐάν εἶσαι φρενίμως, θέλεις ἀκούσειν τὴν συμβουλήν μου. Ἡ δὲ χρονική εἶναι τριπλῆ· ταυτόχρονος· οἶον, Ὅτε ἐμνούρχησεν εἰς τὴν γῆν ὁ Ἄυγουσος, τότε ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἰερουσαλήμ ὁ Ἰησοῦς· ὑστερόχρονος κατὰ τὸ πρότερον· οἶον, Ἀφοῦ ἀφῆκεν ἡ φιλοσοφία τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἐκυρτίωσαν ὅλαι αἱ δυστυχίαι· καὶ ὑστερόχρονος κατὰ τὸ ὕστερον· οἶον, Ὅταν τετραγωνισθῇ ὁ κύκλος, θέλουν ἐπιλυθῆν πολλὰ γεωμετρικὰ προβλήματα.

Σημείωσις. Συνάπτονται δὲ καὶ πλείτεροι προτάσεις μετ' ἀλλήλων· οὕτω συνδέονται δύο ὑποθετικαὶ ἀποτελοῦσαι λόγον ἐκ τεσσάρων προτάσεων σύνθετον· οἶον, Κί μὲν ἀσχολείσαι αὐτοῦ εἰς ἀμαγκαίας ὑποθέσεις γράψον με· εἰ δὲ μὴ, ἔλθ' ἑκάτα τὸν διορισμένον χρόνον. Πρέπει δὲ νὰ σημειώσωμεν ὅτι σύνθετος πρότασις εἶναι καὶ ἡ ἀφηγηματικὴ καὶ ἡ διατετακτωτική· οἶον, Εἶπαν οἱ ἄστρονόμοι, ὅτι μέλλει νὰ φανῇ μέγας κομήτης· καὶ, Λέγει ὁ Δημοσθένης, ὅτι χωρὶς χρημάτων δὲν κατορθύεται κινῆν ἀπὸ τὰ δέοντα.

ΥΙΑ'. Εἰς ὅλας τὰς συνδεδεμένας ταύτας προτάσεις αἱ μὲν προτασσόμεναι λέγονται ἡ γ ο ὕ μ ε ν α' μέρη τοῦ λόγου· αἱ δὲ ἐπιτασσόμεναι, ἐ π ὄ μ ε ν α. Εἶναι λοιπὸν σύνδεσμοι τῶν ἡ γ ο υ μ ἔ ν ω ν, καὶ ἄλλοι τῶν ἐ π ὄ μ ἔ ν ω ν· καὶ καποτε μὲν εἶναι μόνον τῶν ἡ γ ο υ μ ἔ ν ω ν· καποτε δὲ μόνον τῶν ἐ π ὄ μ ἔ ν ω ν· καποτε δὲ καὶ τῶν δύο, ὡς μᾶς διδάσκει ἡ μερικὴ γραμματικὴ.